NIJ BEGUN
CONCEPT DOELEN ECONOMISCHE AGENDA

ONS
NIJ BEGUN
MAKEN WE SAMEN

21 oktober 2024

Voorwoord

De Economische Agenda is één van de onderdelen van Nij Begun. De economische gevolgen van de aardbevingsproblematiek en het stoppen van de gaswinning zijn groot. De aanleiding voor de Economische Agenda is urgent, uniek en brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Opgave van Nij Begun is binnen één generatie (gesteld op 30 jaar) tenminste op het nationaal gemiddelde te komen op belangrijke indicatoren van brede welvaart. De Economische Agenda draagt daaraan bij.

Dit document beschrijft de doelstellingen van de Economische Agenda, die meetbaar moeten bijdragen aan economische structuurversterking van de regio. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op de eerder geformuleerde uitgangspunten en de reacties daarop. De doelen van de Economische Agenda moeten in 30 jaar behaald worden en we reserveren daarvoor 100 miljoen euro per jaar. Op basis van de onderzoeken en gesprekken brengen we focus aan op die elementen van onze regionale economische structuur waar de Economische Agenda het verschil kan maken.

Omdat technologische ontwikkeling afnemend voorspelbaar is, weten we niet welke sectoren of technologieën in 2050 leidend zijn en bijdragen aan de brede welvaart. Daarom formuleren we generieke, **sturende doelstellingen voor de lange termijn die flexibiliteit laten voor toekomstige ontwikkelingen in specifieke economische sectoren.**

De Economische Agenda is er om een plus op bestaande en reguliere activiteiten, fondsen en programma's te realiseren. Deze leggen mogelijk andere accenten en vullen elkaar aan, zodat er gezamenlijk echt verschil kan worden gemaakt. Met een bedrag van 100 miljoen euro per jaar op een totaal jaarlijks regionaal investeringsvolume van 6.5 miljard euro is het noodzakelijk keuzes te maken en intensief samen te werken.

De Economische Agenda is er niet voor investeringen in infrastructuur, openbaar vervoer en wonen. Niet omdat ze niet belangrijk zijn. Ook uit de onderzoeken blijkt namelijk dat de beschikbaarheid van woningen, infrastructuur en bereikbaarheid cruciaal zijn voor het versterken van de economische structuur. Maar ze zijn ook te kapitaalintensief om vanuit het beschikbare budget het verschil te kunnen maken. Welke niet-financiële rol de Economische Agenda wél kan spelen is onderdeel van de uitwerking.

De doelen in dit document gaan we komende tijd met experts verder uitwerken en koppelen aan meetbare indicatoren en streefwaarden. Daarnaast brengen we de doelen op route om raden en Staten in gelegenheid te stellen een zienswijze te geven en leggen we de doelen online voor aan inwoners om hun mening hierover te geven.

Team Kwartiermaker Economische Agenda

Doel Economische Agenda

We willen dat Groningen en Noord-Drenthe een energieke regio wordt waar mensen graag willen zijn. Bij willen horen. Er staan in de regio de komende decennia een aantal grote dingen te gebeuren, waarbij we de maatschappelijke waarde daarvan voor de inwoners en bedrijven vooropstellen. We gaan samen de lat hoog leggen om grote, structurele en zichtbare verbeteringen in de economische structuur te realiseren. De vooruitgang ligt naar onze overtuiging namelijk niet in marginale stappen.

We willen een dynamisch gebied zijn waar extra investeringen in innovaties bij zowel bestaande als nieuwe bedrijven het verdienvermogen en de verduurzaming van onze regio vooruithelpen. Een regio ook die, door haar bijzondere geografische ligging en faciliteiten, meer dan nu een internationale draaischijf is in energie, goederenexport en kennisontwikkeling.

Om dit te kunnen bereiken moeten we op alle werkniveaus talenten die we hebben koesteren en ze verleiden hier te blijven en aan de slag te gaan. Daarvoor is een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving nodig met grote mogelijkheden op de arbeidsmarkt. We omarmen daarvoor onze bedrijven, maar evenzeer de natuurlijke omgeving, onze historie, de impactvolle verhalen die daarbij horen en ons onderscheidende culturele, sportieve en recreatieve aanbod.

We zijn beretrots op Groningen en Noord-Drenthe!

Doelen

De Economische Agenda heeft vijf doelen:

1. **Een toekomstbestendige economie in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.**
2. **Het verdienvermogen van de regio verhogen en het bevorderen van ondernemerschap.**
3. **Meer talent ontwikkelen, beter benutten en aan de regio binden.**
4. **Meer kennis uit de regio verzilveren.**
5. **Versterken van ons regionale zelfbewustzijn, onze trots en ons imago.**

Hieronder volgt een uitwerking van deze doelen.

Doel 1.
Een dynamische en internationaal georiënteerde regio waar wij onze omgeving koesteren, met alle landschappelijke en historische waarden en verhalen die daarbij horen. Een verhoging van de brede welvaart vraagt om circulariteit binnen onze economische processen en ook om sturing op bodem-, lucht- en waterkwaliteit. **Ons doel is een toekomstbestendige economie in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.**

Waarom is dit belangrijk?
Het verhogen van de brede welvaart is het overkoepelende doel van de Economische en Sociale Agenda, maar dat kan voor de Economische Agenda alleen worden behaald als de activiteiten daarin bijdragen aan een toekomstbestendige economie in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het economisch beleid moet op lange termijn maatschappelijke meerwaarde hebben. Alleen op die manier kan de agenda ook bijdragen aan een antwoord op de grote uitdagingen waar de regio, en het hele land, de komende decennia voor staat: klimaatadaptatie, voedselzekerheid, energievoorziening, wonen, gezondheid en leefbaarheid.

Subdoelen en resultaten
a. Hoge(re) ruimtelijke kwaliteit*
b. Gezonde(re) leefomgeving: luchtkwaliteit, waterkwaliteit, bodemkwaliteit.
c. Een circulaire economie: vermijden van eenmalig gebruik van eindige grondstoffen, levensduur verlengen en hoogwaardige verwerking van grondstoffen. Vergroten van het aantal circulaire bedrijven in de regio en meer circulaire en lokale voedselketens.

*Draagt ook bij aan doel 3 doordat het de aantrekkelijkheid van het leefklimaat voor jong talent vergroot.

Doel 2.
Een regio waar meer mensen willen en kunnen ondernemen, bedrijven groeien en meer exporteren. Dit verhoogt het verdienvermogen van de regio. Ons **doel is het verdienvermogen van de regio te verhogen en het bevorderen van ondernemerschap.**

Waarom is dit belangrijk?
Ondernemers en bedrijven spelen een cruciale rol in de economie: ze bieden de banen van de toekomst, zorgen voor innovatie en dragen bij aan belastinginkomsten. Een toenemend aantal ondernemingen in de regio staat echter voor grote uitdagingen. Investeringen blijven achter en bedrijven wijken voor hun investeringen soms uit naar andere regio's. Daarbij is een dalende trend zichtbaar in het aantal nieuwe ondernemingen. Deze trend moet worden omgebogen. De regio heeft meer ondernemerszin nodig, een internationalere oriëntatie en betere bedrijfslocaties. De ruimte in Nederland èn binnen onze regio wordt steeds schaarser. Daarom moeten we zuinig met onze ruimte omgaan.

Subdoelen en resultaten
1. Toename aantal startende (MKB-) bedrijven.
2. Meer groeiende (MKB-) bedrijven.
3. Verbeterde beschikbaarheid van (durf-) kapitaal voor het MKB.
4. Toenemende export door (MKB-) bedrijven uit de regio.
5. Toename ondernemerschap in alle levensfases en op alle opleidingsniveaus.
6. Groeiende aantrekkelijkheid als vestigingsregio.

Doel 3.
Een regio waarin mensen zich kunnen ontwikkelen en die nog meer dan nu aantrekkelijk is om in te wonen, leven, werken en recreëren, met een internationale oriëntatie. Aantrekkelijk voor al het praktisch- en theoretisch geschoolde talent dat we hebben en voor mensen van elders (zowel nationaal als internationaal). We hebben iedereen nodig en daarom doet iedereen mee en is het belangrijk dat we een wendbare en weerbare beroepsbevolking realiseren. Ons doel is om **meer talent te ontwikkelen, dit talent beter te benutten en aan de regio te binden.**

Waarom is dit belangrijk
De beroepsbevolking in onze regio gaat komende jaren met meer dan 35.000 personen krimpen. Dit betekent een enorme uitdaging voor bedrijven in onze regio. Er is een grote trek van ommeland naar stad en van stad naar het Westen, maar onvoldoende in omgekeerde richting. Om meer talent te behouden, is het belangrijk dat de regio aantrekkelijk genoeg blijft voor talent om hier te blijven of zich hier te vestigen. Het onderzoek van Atlas Research en analyses van de arbeidsmarktregio wijzen op het belang hiervan. Aspecten van het vestigingsklimaat, die vaak worden genoemd om werknemers te binden aan onze regio, zijn de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding, bereikbaarheid, het culturele aanbod en een aantrekkelijk landelijk gebied.

Inkomens van inwoners in delen van de regio blijven achter, vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Te veel talent wordt niet benut. Onderzoek van Atlas Research laat zien dat er in Groningen een lager dan gemiddeld regionaal product is, doordat werknemers in Groningen een lagere arbeidsproductiviteit (per arbeidsjaar) hebben en gemiddeld minder werken. Hier zoeken we de samenhang met de Sociale Agenda. Voor dit onderdeel trekken we samen op met de Sociale Agenda.

Ten opzichte van andere regio's hebben we een stad die met haar culturele aanbod, onderwijs- en kennis- voorzieningen, winkelaanbod en R&D-kracht en ondernemerschap veel meer te bieden heeft dan vergelijkbare steden. Met een regio die naast ruimte voor ondernemerschap en wonen veel meer rust en ruimte biedt om op te laden dan vergelijkbare regio's. Deze unieke combinatie is een kans die we nog veel beter moeten benutten om dit doel te bereiken.

Subdoelen en resultaten
1. Talent ontwikkelen en doorontwikkelen.
2. Talentbehoud: meer talent blijft in de regio wonen.
3. Meer talent vestigt zich in de regio.
4. Betere benutting van talent binnen de regio (in kwantiteit en kwaliteit).
5. Stijging gemiddeld inkomensniveau en hogere gemiddelde inkomens van praktisch geschoolden in het bijzonder.

Doel 4.
Een regio waar we beter gebruik maken van alle kennis die we in huis hebben, innovatiever en productiever zijn, kennisinstellingen meer naar buiten gaan en bedrijven meer initiatief tonen om kennis in de regio te gebruiken. Ons doel is om **meer kennis uit de regio verzilveren.**

Daarvoor zetten we in op het tot stand brengen en doorontwikkelen van ecosystemen waaruit economische ontwikkeling, innovatie en regionaal verdienvermogen kunnen ontstaan. Campussen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Het als regio - in samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven - bijdragen aan internationale ambities waar we trots op kunnen zijn. Te denken valt aan ambities zoals Europese autonomie op grondstoffengebied.

Waarom is dit belangrijk?
Ook in Groningen doen zich kansen voor in nieuwe opkomende economische sectoren. Nieuwe technieken zorgen ervoor dat nieuwe bedrijven worden gestart, bedrijven een nieuwe ontwikkelcyclus ingaan. Denk aan digitalisering, kunstmatige intelligentie (AI), vergroening, medische technologie, nieuwe verdienmodellen in de landbouw en de circulaire economie. Een groot deel van onze werkgelegenheid bevindt zich in laagproductieve sectoren. Inkomens in grote delen van onze regio zijn laag.

Investeringen in de industrie staan onder druk, mede door hogere energiekosten en wijzigende internationale concurrentieverhoudingen, en een deel van de sector bevindt zich aan het einde van haar ontwikkelcyclus. De aanwezigheid van onze kennisinstituten is een kans om economisch voordeel te behalen en waarde toe te voegen aan bestaande verdienmodellen. De kennis die zich daar bevindt zorgt voor te weinig nieuwe bedrijvigheid en vindt onvoldoende zijn weg naar het regionale bedrijfsleven. De uitdaging is om de kennisinstituten beter te benutten. Bovendien profiteren bedrijven van elkaars nabijheid (agglomeratievoordelen), waarbij ze gebruik kunnen maken van elkaars kennis, van toeleveranciers, alsook van werknemers.

Subdoelen en resultaten
1. Meer kennis naar de markt en maatschappij brengen (valorisatie).
2. Meer innoverende bedrijven en meer innovatie binnen bedrijven.
3. Versterken van het kennis- en innovatie ecosysteem (van praktijkonderwijs tot en met WO, inclusief campusontwikkeling).
4. Meer private investeringen in R&D.
5. Toename arbeidsproductiviteit als gevolg van innovaties.

* Vooralsnog alleen beschikbaar voor provincie Groningen.

Doel 5.
Een regio waar we trots op zijn en blijven. We weten wat onze regio in huis heeft en laten dat zien. Mensen van buiten de regio waarderen onze kwaliteiten. Ons doel is het **versterken van ons regionale zelfbewustzijn, onze trots en ons imago.**

Waarom is dit belangrijk?
Uit onze regionale imagomonitor* blijkt dat inwoners van onze regio trots zijn om er te wonen en hierbij tot de top van Nederland behoren. Het imago van onze regio bij de rest van Nederland is echter voor verbetering vatbaar. Bovendien blijft ons zelfvertrouwen achter. We onderschatten hoe anderen over ons denken. Deze bescheidenheid speelt ons ook in economische zin parten: we dragen onvoldoende uit wat voor moois we hier hebben en we hebben onvoldoende geloof in al het moois dat we hier kunnen bereiken. Ook in de Sociale Agenda is het versterken van de trots van de regio een onderdeel. Daarom trekken we ook bij dit doel samen op.

Subdoelen en resultaten
1. Trots eigen inwoners op de regio behouden.
2. Imago van de regio onder niet-Groningers versterken.
3. Positiever zelfbewustzijn: inwoners zijn zich er meer van bewust dat mensen van buiten de regio onze regio waarderen.
4. Versterken van het imago van Groningen bij bedrijven binnen en buiten de regio.

Figuur 1. Schematisch model met opbouw Economische Agenda

Hoe verder?
Op basis van deze doelen gaan we komende tijd verder. De Economische Agenda wordt een strategie en geen plan. Een strategie die voor de komende dertig jaar bruikbaar is. De koers die we willen varen richting structurele economische verbeteringen en maatschappelijke meerwaarde is duidelijk. De precieze stappen krijgen de komende decennia vorm, meebewegend met ontwikkelingen en kansen.

Hieronder beschrijven we hoe de Economische Agenda inhoudelijk wordt opgebouwd om inzichtelijk te maken op welke wijze we activiteiten, initiatieven en dynamiek willen creëren om de doelen te behalen. Onderstaand geven we de opbouw schematisch weer:

- **Uitgangspunten (link)**
  De vastgestelde uitgangspunten zijn het vertrekpunt op basis waarvan we specificeren hoe we kijken naar de opgave, het benodigde ambitieniveau, samenwerking en werkwijze. Ze vormen de basis voor de Economische Agenda.

- **Doelen**
  In dit document staan de doelen die we in 30 jaar willen bereiken, om te zorgen voor een economische structuurversterking. De doelen worden met experts verder uitgewerkt gekoppeld aan meetbare indicatoren en streefwaarden.

- **Missies**
  De doelen van de Economische Agenda willen we bereiken door te werken vanuit onze regionale kracht. We bouwen op basis van thema's waarmee we als Groningen en Noord-Drenthe historie hebben, expertise bezitten en een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Voor deze thema's formuleren we met relevante stakeholders (quadrupel helix) missies die we op de middellange termijn (15 jaar) willen behalen. Missies beantwoorden de vraag: waar staan we voor en welke maatschappelijke uitdaging willen we binnen een afgebakend tijdsbestek aanpakken. We bouwen hiermee voort op inzichten van Mariana Mazzucato voor missie-gedreven beleid.

- **Aanpak**
  Op basis van de doelstellingen en missies maken we een uitwerking voor de korte termijn, die we periodiek herijken. In deze aanpak voor de korte termijn beschrijven we activiteiten en budgetten waarmee we bijdragen aan de missies voor de middellange termijn en daarmee aan de doelstellingen. Onze focus ligt op de ontwikkeling van het hele gebied in al zijn diversiteit. Dit betekent dat de aanpak op verschillende plekken kan verschillen. Deze aanpak gaan we goed onderbouwen op basis van de bijdrage aan doelstellingen. Zodat we maximale regionale synergie-effecten realiseren, bijvoorbeeld tussen Stad en Ommeland. Kortom, een gedifferentieerde aanpak, onderbouwd op basis van de doelstellingen, om de brede welvaart in de gehele regio te versterken.

Deze activiteiten binnen de aanpak kunnen uiteenlopen van projectfinanciering tot fondsvorming, projectontwikkeling en uitvragen. We willen met publieke middelen zoveel mogelijk andere investeringen uitlokken zodat onze inzet een hefboom is voor andere (private) investeringen. Waar mogelijk zorgen we voor revolverende inzet zodat budget terugvloeit en nogmaals ingezet kan worden.